

اولین همایش ملی اکولوژی، تنوع و حفاظت گیاهی

دانشگاه شهید بهشتی ۲۷ بهمن ۱۳۹۵

پراکنش نهان زادان آوندی و عوامل تهدید کننده حیات آنها در استان آذربایجان غربی (ایران)

شهرام بهادری*، مجید اسکندری

چکیده

۵۲ گونه سرخس و خویشاوند سرخس در ایران می روید که عمدتاً در جنگل های خزری گسترده اند، پراکنش این گیاهان در سایر نواحی معمولاً محدود به رویشگاه های سایه دار و مرطوب است. در مطالعه حاضر، فهرستی جدید از گونه های نهان زادان آوندی در آذربایجان غربی ارائه شده است. در نتیجه مطالعات صحرایی و هرباریومی، ۹ گونه متعلق به ۶ جنس از ۵ تیره جمع آوری و شناسایی شد. در حالی که رویش دو گونه دم اسب (*Equisetum telmateia* و *E. romosissimum*) و یک گونه سرخس (*Adiantum capillus-veneris*) سابقاً در منطقه شناخته شده بود، حضور ۶ گونه بعنوان اولین بار از استان گزارش می شود. گونه های جدید عبارت اند از: *Ophioglossum vulgatum*، *Asplenium ruta-muraria*، *Cheilanthes persica*، *Cystopteris fragilis*، *Equisetum arvense* و *Ceterach officinarum*. از دلایل پراکنش محدود نهان زادان آوندی در مناطق با اقلیم نیمه خشک نوع سیستم رویشی و تولید مثلی آنهاست که گیاه را در برابر عوامل نامساعد محیطی بویژه خشک سالی آسیب پذیرتر ساخته و توانایی سازش پذیری گونه به رویشگاه هایی با شرایط خاص اکولوژیکی محدود می شود. از سوی دیگر، پراکنش محدود چنین رویشگاه هایی متعاقباً پراکنش محدود این گیاهان را در پی دارد. بطور کلی، به منظور حفاظت موثر تنوع زیستی، همزمان زیستگاه های مربوطه نیز باید تحت صیانت قرار بگیرند. در محدوده مطالعه شده، عوامل انسانی بویژه تخریب زیستگاه، بهره برداری مفرط از منابع طبیعی، فعالیت های کشاورزی و گردشگری مهم ترین تهدیدهای تنوع زیستی بشمار می آیند. هرچند گونه های صخره زی همچون *Ch. persica* بدلیل رشد در مناطق صعب العبور اصولاً نیاز به برنامه حفاظتی خاصی ندارند، در صورت ادامه فشار عوامل مذکور احتمال انقراض برخی گونه ها بویژه با گسترش کم رنگ تر در منطقه وجود دارد. در پایان، نقشه جدید پراکنش سرخس ها و خویشاوندان آنها در آذربایجان غربی ارائه شده است.

کلمات کلیدی: پراکنش، نهان زادان آوندی، آذربایجان غربی، ایران

۱- شهرام بهادری*، دانشگاه تربیت مدرس تهران

۲- مجید اسکندری، موسسه تحقیقات گیاهپزشکی کشور